

НАЦИОНАЛЕН УЧЕБЕН КОМПЛЕКС ПО КУЛТУРА
С ЛИЦЕЙ ЗА ИЗУЧАВАНЕ НА ИТАЛИАНСКИ ЕЗИК И КУЛТУРА
С УЧАСТИЕТО НА РЕПУБЛИКА ИТАЛИЯ

УТВЪРДИЛ.....
ДИРЕКТОР: В.ВЕЛЯНОВА

11.09.2019г.

ПРАВИЛА И ПРОЦЕДУРИ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ПРОЯВИТЕ НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ

Настоящите правила имат за цел да очертаят рамките на единен механизъм за превенция и противодействие на насилието/тормоза, който да изгради защитна мрежа и да гарантира на децата и учениците по-сигурна училищна среда.

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

- 1.** Въвеждането на общ механизъм за противодействие на тормоза се налага от разбирането, че реален напредък в справяне с насилието може да бъде постигнат само в резултат на прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и следва от цялата училищна общност и се подкрепя от всички отговорни институции. Основният принцип е прилагането на цялостен училищен подход, полагането на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и за създаване на по-сигурна училищна среда.
- 2.** Насилието/тормозът е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват.
- 3.** Насилието/тормозът може да обхваща много широк спектър от поведения - може да се състои от преки нападения (удряне, заплаха или принуда, дразнене, подигравка, наричане с обидни прякори, сексуални забележки, нападки срещу религиозната принадлежност, открадване или повреждане на лични вещи) или да бъде по-рафиниран, непряк (например разпространяване на слухове или насърчаване на другите да отхвърлят или изключат някого от приятелската среда).
- 4.** За ефективното справяне с насилието/тормоза от изключително значение е да се повлияе и промени поведението на всяко дете, без усилията да се съсредоточат само върху преките извършители и потърпевши. Начините и подходите за това са различни, но те са неделима част от общата стратегия за справяне с явлението.
- 5.** Превенцията на тормоза включва комплекс от мерки, които най-общо имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. За да се изгради защитната мрежа, е необходимо да се поставят ясни граници, да се утвърдят ценности, правила и процедури, които не допускат прояви на насилие и тормоз във взаимоотношенията в училище.
- 6.** Справянето с конкретни ситуации на насилие/тормоз е част от цялостната политика на училището в тази посока. За да бъде максимално ефективно, то следва внимателно да се обмисли, планира и последователно да се прилага от цялата училищна общност.
- 7.** Не бива да бъдат омаловажавани първите прояви на влошаване на отношенията между децата/учениците и на поведение, което е неприемливо. Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за насилие/тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалацията на ситуацията и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически форми.
- 8.** По-голямата част от инцидентите на насилие/тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои - от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват, без активно да участват. Ако децата се закачат, бутат, блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролята и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра. Ако едно от децата обаче е видимо напрегнато,

не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз.

9. Има и малка група деца, които са едновременно и насилници, и насилвани. Обикновено такива деца са тормозени от някой „по-силен“, а те реагират като тормозят някой по-слаб от тях.

10. Всеки педагог е длъжен да разпознава физическите и поведенчески показатели за разпознаване на физическо и психическо насилие и при съмнение да предприеме адекватни действия за оказване на помощ.

11. Често спонтанната реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата“ и наказване на „насилника“. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от състрадание, за да може то да развие това чувство към другите. Защото липсата на състрадателност е една от основните причини, поради която се упражнява тормоз.

12. В ситуация на насилие/тормоз учителят следва със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно на насилника, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа. Изхожда се от презумпцията, че хората правят грешки, които следва да бъдат поправени. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема.

13. Работата с деца/ученици, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение. Погрешно е открито и публично пред другите да се оказва подкрепа на потърпевшия, защото това допълнително ще урони достойнството му пред неговите връстници. При разговор с него е важно да се подчертае условието за поверителност и да му се предложи подкрепа, като се остави той сам да определи какво точно ще му помогне да се почувства защитен. Жертвата трябва да усети доверие и сигурност за споделяне, което е особено важно, ако насилието се повтори. Може да ѝ се предложи да поговори с училищния психолог. В следващите дни тя трябва да бъде наблюдавана и при необходимост отново да се разговаря с нея.

14. Не трябва да се предлага среща между жертва на насилие и нейния мъчител с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици.

15. Преодоляването на ситуация на насилие включва и работа с децата/учениците наблюдатели. Те не се отстраняват, защото трябва да видят какво се прави съгласно правилата на училището: изтъкват се тези, които са се намесили в защита ценностите на общността, споделя се очакването останалите да направят същото, ако се случи в бъдещето; утвърждава се принципът да се отговори с думи на насилието/тормоза, да се потърси помощ и незабавно да се съобщи за случая; насърчава се грижата за тормозеното дете/ученик.

II. ОСНОВНИ ДЕФИНИЦИИ

1. Насилие:

а) физическо – „причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание без разстройство на здравето“(§1, т.2 от

Допълнителни разпоредби на Правилника за приложение на Закона за защита на детето);

б) психическо – „всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психическото здраве и развитие на детето...” (§1, т.3 от Допълнителни разпоредби на Правилника за приложение на Закона за защита на детето).

2. Тормос – форма на насилие, представляваща сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на друг ученик или на група, имащи за цел да наранят или унижат, извършващи се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;

3. Основни групи тормос:

а) реален:

- **Физически тормос** - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, причиняване на болка, спъване, затваряне в някое помещение и пр.;
- **Вербален тормос** - подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди и пр.;
- **Психичен тормос** - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене и пр.;
- **Социален тормос** - избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормос, изолиране и пр.;

б) виртуален - разпространяването на обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook; разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават; снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

4. Роли в ситуация на насилие/тормос:

а) мъчител (агресор) – инициатор и изпълнител, който кани другите да се присъединят, лидер, който измисля нови начини за издевателство;

б) помощник на мъчителя – помага с цел да получи одобрението на мъчителя, присъединява се към тормоса, когато вече е започнал;

в) подкрепящ мъчителя – винаги присъства, дори да не се намесва активно; присмива се на жертвата, окуражава мъчителя, приканва другите да се забавляват;

г) защитник на жертвата – опитва се да каже на другите да спрат, вика за помощ, защитава или насърчава жертвата;

д) страничен наблюдател – стои настрана, преструва се, че не забелязва, не взема страна и не прави нищо;

е) жертвата – обект на тормоса.

5. Степени на насилие/тормос:

а) ниска – инцидентна проява, нарушаваща нормите на поведение и носеща белези-те на насилие или тормос;

б) **средна** – повтарящо се нарушаване на правилата, носещо белезите на насилие или тормоз;

в) **висока** – повтаряща се злоупотреба със сила или възникване на екстремна ситуация, заплашваща живота или здравето (физическо/психическо) както на жертвата, така и на насилника.

III. ДЕЙСТВИЯ ЗА СПРАВЯНЕ СЪС СИТУАЦИЯ НА НАСИЛИЕ ИЛИ ТОРМОЗ

1. Общи положения:

а) **всеки учител, служител, родител е длъжен** да се намеси, за да прекрати ситуация на насилие/тормоз, на която е станал свидетел;

б) **възрастният** не трябва веднага да започне изясняване на ситуацията, но задължително трябва да обяви пред всички, че случилото се е насилие/тормоз и това е недопустимо;

в) **всеки учител, независимо от специалността си**, е длъжен да използва различни житейски поводи, за да утвърждава общностните, националните и общочовешките ценности, както и да осъществява превантивна дейност по въпросите на насилието и тормоза;

г) **Училищният координационен съвет** обсъжда, планира, проследява и ръководи дейностите за справяне с насилието/тормоза, като подпомага цялата училищна общност с обучения, материали и консултации.

д) **класните ръководители, които са непостоянни членове на УКС**, провеждат разнообразна превантивна дейност по въпроса, информират учениците си и техните родители за правилата и процедурите, приети в училището при ситуация на насилие/тормоз, за Националната телефонна линия 116 111, а също така коментират и санкционират при конкретни реални ситуации на насилие или тормоз в класа;

е) **дежурните учители** спазват стриктно утвърдения от директора график за дежурство, следейки специално рисковите за прояви на насилие или тормоз зони.

ж) **В случай на подозрение за ситуация на тормоз**, всеки служител в институцията може да проведе консултация, да се обърне към психолог, педагогически съветник, да се свърже с Националната телефонна линия за деца и разговаря с консултант на телефон 116 111, а в ситуации на кибернасилие и кибертормоз – да се свърже с Националния център за безопасен интернет на телефон 124 123 или чрез сайта www.safenet.bg.

2. Прекратяване на ситуация на насилие или тормоз – ако моментната оценка на ситуацията води към извода, че става дума за насилие или тормоз между деца или ученици, е необходимо възрастният (учител, служител, родител) да предприеме следните стъпки:

а) прекратява физическия контакт между участниците в ситуацията на насилие; ако не може да се справи сам, търси помощ от охраната, психолог, педагогически съветник, ръководството или други лица, намиращи се в района на инцидента;

б) ясно, категорично, но спокойно оповестява пред всички, че ситуацията е проява на насилие/тормоз и че това е недопустимо според нормите в нашето училище и в обществото ни въобще;

в) незабавно уведомява класния ръководител, председателя и/или член на УКС, които според ситуацията предприемат следващи действия:

- поотделно и добронамерено разговарят с участниците в ситуацията, като насилникът сам избира как да поправи грешката си, а тормозеният бива убеден да приеме това;
- уведомяват родителите за случилото се и по преценка партньорски разговарят с тях, като ги запознават с предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията, както и с възможностите за консултация със специалист в училището или извън него; стремят се да изведат конкретни договори за педагогическото въздействие и за очакваните резултати;
- в дневника на класа (стр.122) накратко отбелязват произшествието, а ако преценят, попълват и протокол за ситуация на насилие/тормоз, като го регистрират в съхранявания при педагогическия съветник/психолога Дневник за описване на ситуации на училищен тормоз;
- ако след задълбочено обсъждане преценят, че ситуацията е с висока степен на насилие/тормоз, уведомяват Отдел „Защита на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“, Държавна агенция за закрила на детето или МВР;
- Ако преценят, могат да запознаят с инцидента Директора и Педагогическия съвет, като предложат насилника и за административна санкция;
- След преодоляване на кризисната ситуация за определен период от време проследяват поведението на участниците в нея и ако се налага, отново се намесват с цел овладяване и утвърждаване на определени норми на поведение и ценности.

IV . ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Неразделна част от правилата и процедурите за противодействие на проявите на насилие и тормоз в НУКК е Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование, утвърден със заповед № РД 09-5906 от 28.12.2017 г. на Министъра на образованието и науката.